

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

О.В. Баула¹, В.Я. Голюк²

¹Луцький національний технічний університет, baula_olena@i.ua

²Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут»,
tavika@ukr.net

Процес транснаціоналізації являє собою таку організацію виробничого процесу, в якому різні стадії виробництва будь-якого продукту можуть відбуватися в різних країнах, зазвичай, з метою зменшення витрат. В результаті транснаціоналізації у світовій економіці посилюється роль транснаціональних корпорацій, які в сучасних умовах стають найбільш впливовою формою міжнародного бізнесу. Зацікавленість з боку національних економік, в першу чергу, полягає в можливості залучення іноземних інвестицій та активізації зовнішньої торгівлі [1]. Однак, процеси транснаціоналізації національного господарства неоднозначно впливають на економіку приймаючої країни. З одного боку, вони сприяють підвищенню її конкурентоспроможності та створенню додаткових робочих місць, привносять нові методи організації управління, поживляють інноваційний розвиток, а з іншого – ТНК монополізують окремі види діяльності та сфери економіки, схильні до виснаження природних ресурсів і передачі у приймаючу країну застарілих та екологічно небезпечних технологій.

Темпи зростання і наявна кількість ТНК у світі показують, що процеси транснаціоналізації стали масовим явищем. За даними ООН, на даний час у світі існує більш як 65 тис. ТНК. Вони керують понад 850 тис. зарубіжними компаніями по всьому світу із кількістю працюючих понад 80 млн. чол. На сучасному етапі розвитку ТНК контролюють: понад 50% світового промислового виробництва, 67% міжнародної торгівлі, понад 80% патентів і ліцензій на нову техніку і технології, майже 90% прямих зарубіжних інвестицій [2].

Переваги та загрози від діяльності іноземних ТНК для економіки приймаючої країни представлені на рис. 1.

Розвиток вітчизняних ТНК може стати засобом підйому національної економіки та шляхом виходу з економічної залежності від інших держав. Зарубіжний досвід свідчить, що національний капітал спроможний витримувати конкуренцію з іноземними ТНК лише тоді, коли він сам структурується в потужні фінансово-промислові об'єднання, адекватні міжнародним аналогам і здатні проводити активну зовнішньоекономічну політику. Вітчизняні ТНК розраховують на те, що уряд країни базування буде захищати їх інвестиції за кордоном за допомогою підписання відповідних двосторонніх угод про скасування подвійного оподаткування, захисту від націоналізації і експропріації, охорону інтелектуальної власності і капіталовкладень. Інколи вони використовують безпосередні форми державної економічної підтримки у вигляді спеціальних субсидій.

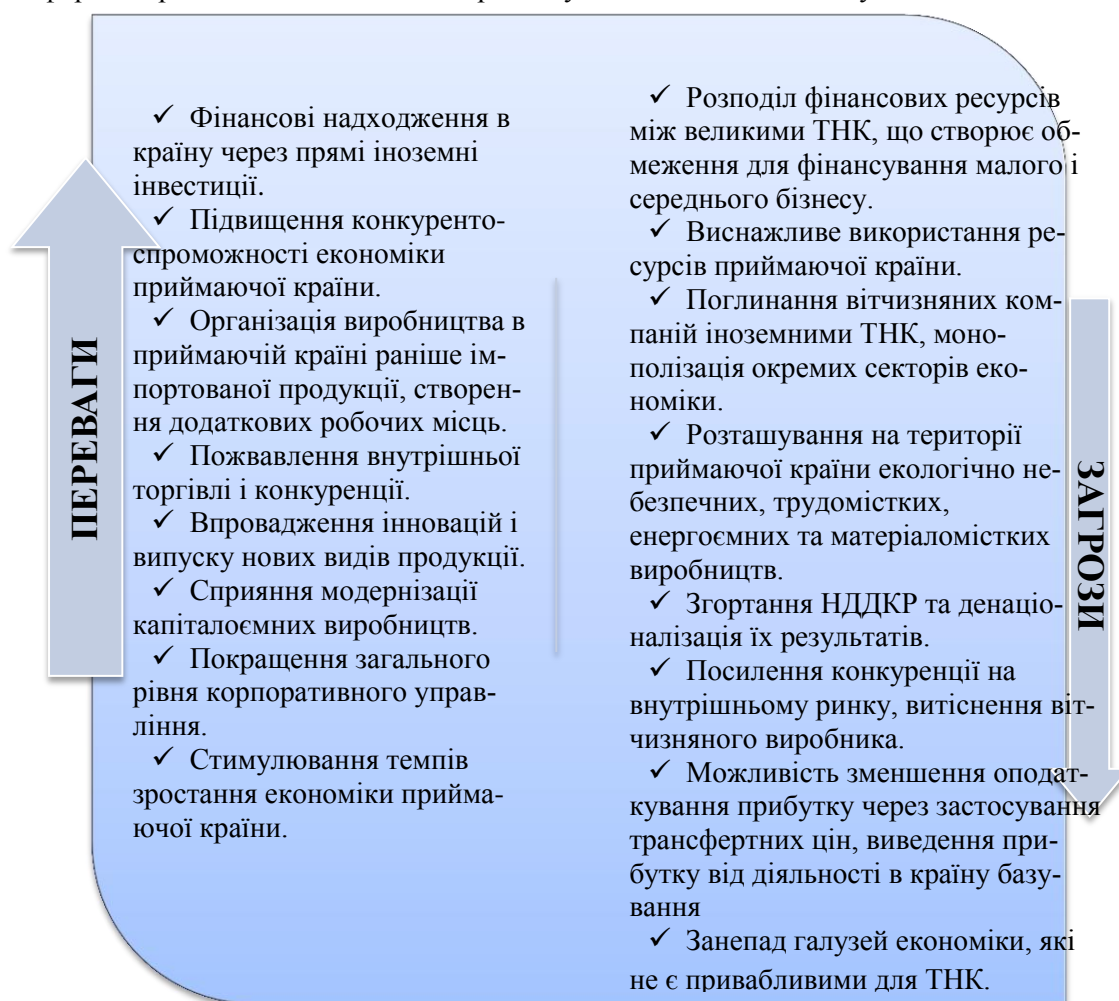

Рисунок 1 – Переваги та загрози для національної економіки від діяльності іноземних ТНК [3, с.5–6; 4, с.86–87]

Переваги та загрози вітчизняних ТНК для країни базування представлені на рис. 2.

Відомі приклади, коли країна базування надавала безпосередню підтримку ТНК за допомогою інформації, стимулювання збуту продукції, використання дипломатичних інструментів. Так, уряд ФРН розробив програму під назвою «Азіатська ініціатива» для підтримки своїх компаній в азіатських країнах, а адміністрація США здійснює тиск на Японію з метою просування своїх кор-

порацій на японський ринок. Навіть малі країни намагаються підвищити інтернаціоналізацію своїх компаній та їх конкурентоспроможність [4].

Таким чином, процеси транснаціоналізації виробництва і капіталу є рушійною силою глобалізації економічного середовища і на рівні держави мають прояв у входженні ТНК до структури національного господарства. Щоб захистити вітчизняну економіку від загроз транснаціоналізації, необхідно контролювати їх діяльність у приймаючій країні.

ПЕРЕВАГИ

- 1. Зростання прибутковості інвестицій за рахунок перерозподілу капіталу у більш прибуткові види діяльності за кордоном.
- 2. Збільшення експорту технологій, обладнання, товарів, що стимулює виробничий процес.
- 3. Стимулювання інноваційного процесу.
- 4. Існування постійного доступу до інформації про кон'юнктуру фінансових, валютних і товарних ринків у різних країнах, що дозволяє розподіляти фінансові ресурси з мінімальними ризиками.
- 5. Можливість використання фінансових ресурсів світової господарської системи, оскільки джерелами їх фінансування є не стільки материнські компанії, скільки підприємства і філії, розташовані у приймаючих країнах.
- 6. Вибір найкращого рівня оподаткування і можливість перерозподілу прибутків між компаніями, що входять у корпорацію, таким чином, щоб найбільший дохід отримували ті з них, що користуються податковими пільгами.
- 7. Оптимальна організаційна система управління, яка постійно вдосконалюється.

ЗАГРОЗИ

- 1. Зниження темпів вітчизняного виробництва через вплив інвестицій за кордон.
- 2. Вихід вітчизняних ТНК на зовнішні ринки із сировинною спеціалізацією.
- 3. Збільшення безробіття всередині країни.
- 4. Зменшення обсягів податкових надходжень у країні базування.
- 5. Через недоотримання податкових надходжень можливе скорочення соціальних виплат.
- 6. Вільне переміщення транснаціонального капіталу може негативно позначитися на стабільності національної валюти.
- 7. Лобіювання державою інтересів вітчизняних ТНК за кордоном може негативно вплинути на зовнішню політику.

Рисунок 2 – Переваги та загрози від діяльності вітчизняних ТНК для національної економіки [3, с.7–8; 4, с.87–88].

Доцільною є державна політика використання вищезазначених переваг транснаціоналізації економіки із одночасним захистом економічної і політичної самостійності країни, її приватної власності, національного виробника і матеріального добробуту народу для забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Карасьова Н. Транснаціоналізація економічних процесів та її вплив на Україну / Н.Карасьова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ijimv.knukim.edu.ua/zbirnyk/1_2/7-karasyova.pdf.
2. Кравченко М. Проблеми залучення прямих інвестицій транснаціональних корпорацій в економіку України / М. Кравченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kravchenko-ni-tukmakov-br-problema-zaluchennya-gyamih-investitsiy-transnatsionalnih-korporatsiy-v-ekonomiku-ukraini/>.
3. Коровина Е.И. Транснационализация экономики: аргументы за и против / Е.И. Коровина // Российское предпринимательство.–2011.– № 11 (196).– С. 4–9.
4. Мекшун П.В. Позитивні риси та загрози транснаціоналізації економіки України / П.В.Мекшун // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 10. – С.84–88. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2013/22.pdf.